

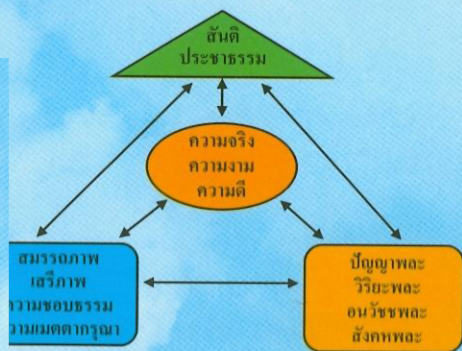

อุดมคติและปณิธาน

อาจารย์ป๋วย

กับข้อเสนอจັกคั้ง

“สถาบันป๋วยเพื่อกำจัดการสังคม”

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม เรียบเรียง

อุดมคติและปณิธาน **อาจารย์ป่วย**

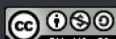
กับข้อเสนอจัดตั้ง
สถาบันป่วยเพื่อการจัดการสังคม

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม เรียบเรียง

สนับสนุนการจัดทำ E-Book โดย โครงการ Open School Thailand

สารบัญ

- 1 คำปรารภของผู้เรียบเรียง
- 3 อุดมคติและปณิธานอาจารย์ป๊วย
 - อุดมคติในการดำเนินชีวิต
 - สังคมที่พึงปรารถนา
 - การเมืองและเศรษฐกิจเพื่อสังคม
- 16 หลักศีลธรรมประจำตัว ทางไปสู่ธรรมคติ และหลักความเจริญแห่งสังคม
- 21 สรุพอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป๊วย
- 25 แผนภาพสรุพอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป๊วย
- 26 ข้อเสนอเพื่อสืบสานปณิธานอาจารย์ป๊วย
- 28 เกี่ยวกับผู้เรียบเรียง
- 29 มุสณิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- 31 มุสณิธิอาจารย์ป๊วย

คำปรารภของพุริียบเรียง

อาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ เป็นบุชนี้บุคคล เป็นแบบอย่างของคนที่มีความสามารถสูงยิ่ง พร้อมกับเปี่ยมล้นด้วยคุณธรรมความดี ความซื่อสัตย์สุจริต และความกล้าหาญ เป็นผู้ทำคุณประโยชน์และสร้างคุณค่าให้แก่สังคมไทยอย่างใหญ่หลวงนานัปการ การสืบสานอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป่วยให้บังเกิดผลเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม จึงเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาและนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

ในเอกสารเล่มเล็กนี้ จึงได้เรียบเรียงข้อความที่เห็นว่าเป็นอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป่วย ซึ่งอาจารย์ป่วยได้เขียนไว้เองในบทความ “*เหลียวหลัง แลหน้า*” ลงในวารสารภายในของธนาคารแห่งประเทศไทย “ธพท. บริหารทัศน์” เมื่อเดือนเมษายน 2519 โดยเลือกเฉพาะส่วนที่ว่าด้วย *อุดมคติในการดำเนินชีวิต สังคมที่พึงปรารถนา* และ *การเมืองและเศรษฐกิจเพื่อสังคม* ซึ่งอาจารย์ป่วยได้เขียนไว้อย่างกระชับและชัดเจน

นอกจากนั้น เพื่อให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็ได้นำคำบรรยายว่าด้วย *หลักศีลธรรมประจำตัว ทางไปสู่ธรรมคติ* และ *หลักความเจริญแห่งสังคม* จากปาฐกถาของอาจารย์ป่วย เรื่อง “*ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนาชาติ*” มาลงไว้ให้ได้อ่านประกอบกันด้วย

ในการสืบสานอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป่วยนั้น มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งอาจารย์ป่วยได้เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง ได้ประชุมกันและเสนอให้มีการพิจารณาจัดตั้ง “*สถาบันป่วยเพื่อการจัดการสังคม*” (The PUEY Institute for Societal Management) ให้เป็นองค์การวิชาการอิสระเพื่อการวิจัยและผลักดันนโยบาย การเผยแพร่และส่งเสริมขบวนการ และการฝึกอบรมและเื้ออำนวยการเรียนรู้ ว่าด้วย *การจัดการสังคมในองค์รวม* (Holistic Societal Management) และการเป็น *สังคมเรียนรู้* (Learning Society)

ผมจึงใคร่ขอเชิญชวนทุกท่านที่มีโอกาสได้อ่านหนังสือเล่มเล็กนี้ได้โปรดนำสาระ
ในหนังสือไปพิจารณาและดำเนินการให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการให้ความเห็นต่อข้อ
เสนอจัดตั้ง “สถาบันปวຍเพื่อการจัดการสังคม” ตามที่ท่านเห็นสมควร ก็จะทำให้
วัตถุประสงค์ของการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ บรรลุผลเป็นที่น่าพอใจ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

ธันวาคม ๒๕๔๒

อุดมคติและปณิธานอาจารย์ป๋วย

อุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป๋วยปรากฏในข้อเขียนและคำพูดหลายแห่ง ที่เห็นว่าชัดเจนและกระชับ คือ จากบทความ “เหลียวหลัง แลหน้า” ลงในวารสารภายในของธนาคารแห่งประเทศไทย “ธปท. ปริทรรศน์” เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๑๙ ในที่นี้ได้เลือกเฉพาะส่วนที่ว่าด้วย **อุดมคติในการดำเนินชีวิต สังคมที่พึงปรารถนา และการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อสังคม** ซึ่งน่าจะสรุปอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป๋วยได้ดีพอ เป็นอุดมคติและปณิธานที่อาจารย์ป๋วยได้ยึดถือและนำไปปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมในหลากหลายรูปแบบและในหลากหลายสถานการณ์ ตลอดชีวิตอันเปี่ยมล้นด้วยการทำความประโชชน์ให้แก่ส่วนรวมและแก่ผู้อื่นอย่างมากมาย

อนึ่ง เพื่อให้เข้าใจความคิดของอาจารย์ป๋วยได้อย่างแจ่มชัดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงได้นำเอาข้อความในปาฐกถาที่อาจารย์ป๋วยแสดงไว้ ๗ ปี ก่อนหน้าบทความ “เหลียวหลัง แลหน้า” คือเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ มาลงไว้ด้วย เป็นปาฐกถาภายใต้หัวข้อ “**ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนาชาติ**” โดยอาจารย์ป๋วยได้บรรยายถึง **หลักศีลธรรมประจำตัว ทางไปสู่ธรรมคติ และ หลักความเจริญแห่งสังคม** ซึ่งมีสาระคล้ายกับข้อความในบทความ “เหลียวหลัง แลหน้า” แต่ด้วยลีลาและการอธิบายเป็นอีกแบบหนึ่ง เมื่อได้อ่านทั้งสองแบบประกอบกันแล้ว จะได้ทั้งสาระและอรรถรสที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อุดมคติในการดำเนินชีวิต

“...ท่านที่เคยฟังผมบรรยายหรือเคยอ่านหนังสือที่ผมเขียน คงจะระลึกได้ว่าผมได้พูดได้เขียนไว้อย่างไรในเรื่องอุดมคติประจำใจ ผมยังขอยืนยันต่อไปอีกว่า คนเราจะเป็นคนที่สมบูรณ์ได้ต้องระลึกเสมอถึงคุณธรรม ๓ ข้อ คือ

ความจริง ความงาม และความดี

กล่าวโดยย่อ **ความจริง** หมายถึงสัจธรรมและหลักวิชา **ความงาม** หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์มีวัฒนธรรม และความเพลิดเพลินเป็นการอดิเรก รวมทั้งการกีฬาประเภทต่างๆ **ความดี** นั้นหมายถึงการไม่เบียดเบียนประทุษร้ายต่อกัน ความสัตย์สุจริตและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ถ้าขาดคุณธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็จะทำให้มนุษย์นั้นๆ มีความบกพร่องไป เช่น ถ้ามีแต่ความดีแต่ปราศจากหลักวิชาจะทำให้เกิดประโยชน์ไม่ได้ เพราะอาจจะใช้ความดีไปในทางที่ผิดกลายเป็นทำคุณบูชาโทษ ถ้าคนเรามีแต่ความจริงและความดีไม่คิดถึงความงาม ศิลปวรรณคดี การสังคีต การนาฏศิลป์ ก็จะไม่เจริญไม่ได้ และคนๆ นั้นหรือสังคมนั้นๆ ย่อมจะแห้งแล้งไม่มีความสุข ถ้าคนเราและสังคมเราขาดความดีเสียแล้ว มีแต่ประทุษร้ายซึ่งกันและกัน และแม้แต่ไม่คิดประทุษร้ายแต่ไม่มี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน คนนั้นและสังคมนั้นก็มีความเห็นแก่ตัว แย่งชิงทรัพย์สินเงินทองและอำนาจกันอย่างหน้าเลือด เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีอำนาจปกครองวางนโยบายแผ่นดินหรือเป็นเอกชน จะละเลยความจริง ความดี และความงามเสียมิได้

อันความจริงและสัจธรรมนั้นก็เป็นที่ที่พวกเรานักการศึกษาทั้งหลายจะสนับสนุนให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหลักวิชาแขนงใดระดับใด นักเรียนนักศึกษาเข้ามาในสถานการศึกษาก็ต้องการจะได้หลักวิชา ทั้งที่จะเป็นเครื่องมือเอาไปหากินต่อไป ภายหน้า และที่จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความสามารถนึกคิดตรองได้ด้วยตนเอง ไม่หลงเชื่อคำกล่าวที่ไม่มีหลักฐานหรือความเชื่อในทางไสยศาสตร์ ตรงกับที่พระท่านเรียกว่าวิชา และครอบคลุมไปถึงวิชาทั้งทางโลกและทางธรรม

ทุกวันนี้ในประเทศไทย ปรากฏว่ามีข่าวลือกันจนเป็นที่วุ่นวาย รวมทั้งที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ และข่าวลือเหล่านั้น ถ้าโดนแก้ตัวของตัวเองจึงจะแน่ใจว่า มักจะไม่เป็นความจริง ใบปลิวกล่าวหาคนนั้นคนนี้ก็มักกันจนแพร่หลาย ล้วนแล้วแต่เป็นใบปลิวที่กล่าวหากันในข้อฉกฉกจรรจทั้งนั้น เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเมือง (ใบปลิวบางรายถึงกับยุยงส่งเสริมให้มีการใช้อาวุธ และบางรายก็ขู่จะล้าง

ชีวิตกัน (ใบปลิวชนิดนี้ผิดกฎหมาย ตำรวจควรจะจับผู้กระทำผิดมาลงโทษ) เมื่อเป็นใบปลิวหรือข่าวลือ ผู้ที่เขียนหรือผู้ที่ลือไม่กล้าลงชื่อรับผิดชอบ ผู้อ่านที่รักความจริงน่าจะถือว่าเป็นเหมือนบัตรสนเท่ห์ไม่ควรปักใจเชื่อ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ก็เช่นเดียวกัน จะนำเอาคำกล่าวในใบปลิวและข่าวลือมาเสนอต่อผู้อ่านผู้ชมผู้ฟัง ถ้ามีความรับผิดชอบจริงๆ ก็ควรแสวงหาหลักฐานมาประกอบหรือสอบสวนเอาให้ได้ความจริง มิฉะนั้นก็ควรงดเว้นไม่เสนอ “ข่าว” นั้น เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นการทำให้มีผู้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือ ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังผู้ชมเข้าใจผิดในเรื่องสำคัญไป...”

“...**ความจริง** ดังกล่าวหมายรวมถึงความจริงใจด้วย คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหนึ่งกับอีกคนหนึ่งต้องตั้งอยู่บนฐานแห่งความจริงใจ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อฝ่ายหนึ่งตกทุกข์ได้ยาก อีกฝ่ายหนึ่งต้องมีความมั่นคงเสมอต้นเสมอปลาย มิใช่ว่าเมื่อเขาได้ดีมีอำนาจวาสนาก็พินอบพิเทาเคารพรักใคร่ พอเขาได้ทุกข์ก็หลีกเลี่ยงไม่เหลียวแล การที่ผมได้ไปเยี่ยมอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่ปารีส และได้ไปเยี่ยมจอมพลถนอม กิตติขจร ที่สิงคโปร์ ก็ด้วยเหตุนี้ ไม่ใช่เรื่องของผู้อื่นที่จะโจษจันกันไปต่างๆ นานา โดยไม่คำนึงถึงสังขธรรม

ความงาม นั้นเป็นเรื่องของจิตใจและร่างกาย ไม่เกี่ยวกับลัทธิการเมืองใด ถ้ามีการเมืองเข้ามาแทรกแซง ความงามย่อมจะเสียไป ไม่เป็นคุณธรรมเสียแล้ว เราชมศิลปะ เรานิยมดนตรี เราชื่นชมในความเก่งของนักกีฬาที่สามารถควบคุมร่างกายของเขาให้กระทำสิ่งที่มนุษย์ธรรมดาไม่สามารถทำได้ ไม่ใช่เพราะเหตุว่านักศิลปิน หรือ นักดนตรี หรือนักกีฬานั้น จะต้องมีความคิดทางการเมืองเหมือนกับความคิดของเรา แต่เราชมเชยนิยมเขาในเรื่องที่เขากระทำได้ดีเด่น เป็นที่ซาบซึ้งใจแก่เรา ทำให้เรารู้สึกเพลิดเพลิน และรู้สึกนิยมชมชอบในเรื่องที่เขาแสดง ด้วยเหตุฉะนี้ผมจึงเห็นว่า การที่นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ไทยหรือวรรณคดีไทย หาว่าเป็นสมุนของศักดินา หาว่า เป็นการมอมเมาประชาชนนั้น เป็นความเข้าใจผิดในเรื่องของศิลปะและความงาม คนเราต่างคนก็ต่างใจ ใครจะชอบศิลปะทางไหนก็เป็นเรื่องของเขา แม้แต่ผมไม่ชอบดนตรีหรือวรรณกรรมสมัยใหม่ เมื่อคนรุ่นใหม่ต้องการฟัง

ต้องการอ่าน ก็ไม่ขัดขวางและทนฟังทนอ่านได้ หน้าที่ของนิสิตนักศึกษาคือ เมื่อรักดนตรี นาฏศิลป์ วรรณกรรมสมัยใหม่แล้ว ก็ควรจะสนับสนุนให้ดนตรี นาฏศิลป์ และวรรณกรรมนั้นเจริญ แทนที่จะขัดขวางอย่างอื่นที่ตนไม่ชอบ อย่างนั้นจึงจะเรียกว่าศิลปะเพื่อประชาชนจริง

เรื่องของ *ความดี* ความประพฤติดี เป็นเรื่องที่ศาสนาต่างๆ ทุกศาสนาสอนเราให้ปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดา ครูกับศิษย์ ญาติต่อญาติ มิตรต่อมิตร คนหนึ่งกับสาธารณชน เป็นเรื่องที่ศาสนากำหนดให้เราประพฤติและปฏิบัติอยู่ สรุปความก็คือ ให้น้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่ให้ประทุษร้ายต่อกัน ให้เกื้อกูลกัน ให้ทำประโยชน์แก่กัน ให้เฉลี่ยสุขซึ่งกันและกัน สมดังคำพระที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า :

สปุริโส ภิกขเว กุเล ชายมาโน

ชนสุส อุตถาย หิตาย สุขาย โหติ

ข้อสำคัญที่พึงเอาใจใส่ก็คือ ศาสนาต่างๆ นั้นต่างก็มีข้อดีของตนทั้งนั้น เราเกิดมาในพระบวรพุทธศาสนา ก็เห็นว่า ศาสนาของเรานั้นดี แต่ก็ต้องเห็นด้วยว่า คนอื่นเขาก็มีเสรีภาพในการถือศาสนาของเขาเช่นเดียวกัน ความสมานฉันท์ในเรื่องศาสนา (และเชื้อชาติ) ย่อมทำให้ชาติมีความมั่นคงมากขึ้น

สำหรับผมเอง แม้ว่าจะรู้สึกว่าได้ทำงานรับใช้ชาติและสังคมอย่างเต็มที่มาถึงจนอายุจะ ๖๐ ปีแล้วก็ตาม มีความรู้สึกว่าได้มีความบกพร่องอยู่มาก คือ การจัดระบบเศรษฐกิจให้เรียบร้อยดังได้พรรณนามาข้างต้นนั้น ยังไม่สามารถที่จะบันดาลให้ผู้ที่ยากไร้เป็นจำนวนมากในประเทศไทยมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่แร้นแค้น ทั้งนี้อาจจะเป็นด้วยเหตุหลายประการที่มีใช้อยู่ในความรับผิดชอบของผม เช่น ประชากรเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็ว การศึกษาและอนามัยของประชาชนยังไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น เนื่องด้วยเหตุฉะนั้นจึงได้มาคิดเห็นว่า ถ้าไม่มีการลงมือพัฒนาชนบทอย่างละเอียด เพียงแต่สร้างระบบและสภาวะเศรษฐกิจให้ดีขึ้นอย่างเดียว ก็จะไม่สามารถกู้ฐานะของเพื่อนร่วมชาติหลายสิบล้านได้ดีพอ

จึงได้ร่วมมือร่วมใจกับเพื่อนๆ ทำการพัฒนาชนบทเป็นการช่วยเหลือรัฐบาล ไม่ใช่จะมาทำแข่งขันกับรัฐบาล งานพัฒนาชนบทที่ว่านี้ได้จัดทำขึ้นสามโครงการ ๒ ใน ๓ โครงการนี้ได้เริ่มทำขึ้นมาแล้ว ๗ ปี คือ **โครงการของมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์** จัดทำที่จังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี และ **โครงการศูนย์บัณฑิตอาสาสมัครของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** สองโครงการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบ และได้เคยรับสั่งถามถึงกิจการ ทรงเอาพระทัยใส่อยู่ ถึงกับพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่มูลนิธิ และพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นักจิตอาสาสมัครสองสามรุ่น ส่วนอีกโครงการนั้นคือ **โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง** ซึ่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดทำขึ้นร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล เพิ่งมีอายุได้ปีเศษ จึงมิได้ปรากฏผลว่าจะสำเร็จหรือไม่ประการใด แต่บรรดาอาจารย์และนิสิตนักศึกษาของทั้งสามมหาวิทยาลัยก็ได้ใช้ความพยายามทุ่มเททั้งกำลังกายกำลังใจให้แก่โครงการนี้เป็นอย่างมาก แต่ภาวะทางการเมืองในปัจจุบันประกอบกับความเท็จซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปในขณะนี้ ทำให้โครงการพัฒนาชนบทเหล่านี้อยู่ในความเพ่งเล็งของทางราชการบางหน่วย เช่น กอ.รมน. และคณะกรรมการกถันกรองของสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยมีผู้กล่าวหาว่าอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในโครงการนั้นๆ ไปปลุกกระดมมวลชนให้มีความเกลียดชังรัฐบาล ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ บัณฑิตอาสาสมัครก็ดี อาจารย์และนิสิตนักศึกษาในโครงการแม่กลองก็ดี ได้รับการอบรมและคำสั่งให้ปฏิบัติตามในหน้าที่ของตนโดยมิให้เอาเรื่องการเมืองมาเกี่ยวข้อง ใครที่ไม่ปฏิบัติตามก็ถอนตัวออกจากโครงการ และทั้งสองโครงการนี้ก็ได้รับความสนับสนุนจากคณะรัฐมนตรีใช้งบประมาณแผ่นดินมาดำเนินการ แต่ก็มีวายทีจะมีผู้คอยระแวงสงสัยและหาความต่าง ๆ นานา ทั้งนี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในตัวผู้ด้วยกรรมังด้วยเหตุฉะนี้ และเพื่อประโยชน์ของงานในโครงการ ผมจึงลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการโครงการแม่กลอง กำลังหาผู้มาทำหน้าที่แทนอยู่ ส่วนโครงการศูนย์บัณฑิตอาสาสมัครนั้น ผมได้ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการมาแล้วร่วมปี....”

สังคมที่พึงปรารถนา

“....ผมได้เคยพูดเคยเขียนไว้ที่อื่นว่า สังคมที่พึงปรารถนานั้นจะต้องประกอบด้วยคุณธรรม ๔ ประการ คือ

มีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ มีความชอบธรรม และมีความเมตตากรุณา

สมควรที่จะนำมากล่าวโดยย่อในที่นี้ และประยุกต์กับสภาวะปัจจุบันของไทยเพื่อเป็นการชี้ช่องทางว่า เพื่ออนาคต เราทุกคนควรร่วมมือร่วมใจกันทำอย่างไรให้ได้มาซึ่งสังคมในอุดมคติ

ในสังคมที่มีสมรรถภาพนั้น ผู้ปกครองสังคมนั้นจะต้องใช้หลักวิชาดำเนินการของรัฐบาลในทุกแง่มุม เพื่อให้สังคมนั้นดำเนินชีวิตไปโดยลงทุนน้อยที่สุด ได้ผลมากที่สุดตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นสาขาวิชาใด วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ การแพทยอนามัย วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ทั้งมวล และมนุษยศาสตร์ทั้งมวล ในการนี้ไม่เฉพาะข้าราชการหรือนักการเมืองชั้นปกครองเท่านั้นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถ แต่ประชากรทุกระดับไม่ว่าต่ำหรือสูงก็ต้องมีการศึกษาพอสมควร เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถคิดแก้ปัญหาของตนเอง รู้จักให้ความคิดซึ่งใจได้ด้วยตนเอง ฉะนั้น การศึกษาและอนามัยของประชากรจึงมีความสำคัญอยู่มาก

สังคมจะมีสมรรถภาพได้ก็ต้องอาศัยไม่มีความร่ำไหลและเหลวไหล ราษฎรพอคำ ข้าราชการเสียภาษีอากรกันเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่มีการร่ำไหล ข้าราชการไม่มีที่จะเบียดเบียนราษฎร ทำหน้าที่ตามกำลัง คือ ตำรวจก็จับผู้ร้าย ครูก็สอนนักเรียน นายอำเภอก็ดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นขั้น ๆ ไป เป็นต้น และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยก็ไม่มีการทุจริตล้างผลาญเงินหลวง หรือข่มขู่เอาเงินสินบนรางวัลจากพ่อค้าพาณิชย์ ในเรื่องนี้ รัฐธรรมนูญปัจจุบันได้บัญญัติไว้ให้มีผู้ตรวจบัญชีของรัฐบาล ซึ่งจะช่วยให้ป้องกันปราบปรามความทุจริตของข้าราชการ แต่ก็ยังไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาล ไม่มีการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างรัฐธรรมนูญกันนั้น มีผู้เสนอ

ให้มีผู้ตรวจราชการของรัฐสภา เมื่อพิจารณาถึงกันก็ตกไป เป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก เพราะถ้าหากมีผู้ตรวจบัญชีของรัฐสภาและผู้ตรวจราชการของรัฐสภาขึ้นจริง ๆ ก็จะให้ความรู้ไหลและเหลวไหลที่มีอยู่ในวงราชการของไทยในปัจจุบันนี้ลดน้อยถอยลง ทำให้ประเทศไทยมีสมรรถภาพสูงขึ้น

อนึ่ง ใครๆ ก็พูดกันในสังคมไทยว่า ราชการปัจจุบันนี้ไม่มีสมรรถภาพ เพราะระบบราชการไม่ดีอย่างหนึ่ง และมีการรวมอำนาจไว้ในเมืองหลวงจนเกินไปอีก อย่างหนึ่ง ระบบราชการไม่ดีเพราะมีการทำงานซ้ำซ้อนกัน เกียวกันบ้าง แยกกันบ้าง และหานโยบายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมิได้ การรวมอำนาจไว้ในเมืองหลวงแทนที่จะกระจายไปสู่ท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ทำให้เกิดอุปสรรคนานา ประการในการที่จะพัฒนาประเทศให้ทั่วถึงกัน เรื่องทั้งสองนี้จะทั้งซ้ำไว้ไม่ได้เพราะ คล้ายกับสนิม นับวันจะกินระบบราชการให้กร่อนหย่อนสมรรถภาพขึ้นทุกที จึงควร ที่พวกเราราษฎรทั้งหลาย มหาวิทยาลัย และรัฐบาล จะร่วมมือกันหาวิธีแก้ปัญหา นี้ให้จงได้โดยรวดเร็ว

เสรีภาพในสังคม หมายความว่าเสรีภาพในการพูด การเขียน การคิด การชุมนุมกันโดยสันติและปราศจากอาวุธ เป็นต้น เสรีภาพเช่นว่านี้ไม่ใช่เสรีภาพใน อันที่จะทำให้สิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเสื่อมเสียไป และข้อจำกัดเสรีภาพอีกข้อหนึ่งคือ ประโยชน์ส่วนรวม โดยความเห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่หรือโดยรัฐบาล ผู้ เติ้จการยอมอ้างถึงประโยชน์ส่วนรวมเสมอ แต่เป็นเรื่องประโยชน์ส่วนรวมที่ผู้ เติ้จการวินิจฉัยว่าเป็นประโยชน์ส่วนรวม มิใช่ประชาชนเป็นผู้วินิจฉัย การเสียภาษี ที่รัฐสภาซึ่งราษฎรเลือกตั้งมาลงมติให้เสีย เป็นการจำกัดเสรีภาพที่ชอบธรรม

เสรีภาพมีคุณแก่สังคม เพราะในสังคมนั้นมีคนจำนวนมาก ความคิดอ่าน ย่อมแตกแยกกันได้ มนุษย์เรามีสมองด้วยกันทุกคน และความคิดอันประเสริฐ ของมนุษย์แต่ละคนไม่เลือกชั้นวรรณะหรือทรัพย์สินสมบัติ ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ สังคมทั้งนั้น เหตุใดจึงจะจำกัดเฉพาะความคิดเห็นของบุคคลส่วนน้อย ไม่เปิด โอกาสให้บุคคลทั้งหลายแสดงความคิดเห็นตามทัศนนิยมของเขา จะได้มีโอกาส

เลือกได้ว่าวิถีทางใดจึงจะเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ส่วนรวม

บางอาจารย์กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ว่าเป็นของคู่กับชีวิต คือ มนุษย์เราเกิดมาทุกคนก็มีสิทธิเสรีภาพมาตรฐาน ซึ่งเป็นของควบคู่มาโดยกำเนิด ใครทำลายล้างเสรีภาพย่อมเป็นผู้ที่เบียดเบียนรอนสิทธิของเพื่อนมนุษย์โดยไม่ชอบธรรม

สิทธิเสรีภาพนี้จะมีได้ก็แต่ในสังคมที่เป็นเสรีประชาธิปไตย เผด็จการไม่ว่าจะเป็นฝ่ายขวา (ฟาสซิสต์) หรือฝ่ายซ้าย (คอมมิวนิสต์) ย่อมจำกัดเสรีภาพโดยอำเภอใจ เผด็จการฝ่ายขวามักจะห้ามไม่ให้คนของเขาทำการหนึ่งการใด เผด็จการฝ่ายซ้ายนอกจากจะห้ามมิให้ทำการหนึ่งการใด เช่น ตั้งพรรคการเมืองแล้ว ยังห้ามมิให้ไม่ทำการหนึ่งการใดด้วย เช่น จะเกียจคร้านก็ไม่ได้อำนาจตามกำหนด คอมมิวนิสต์มักจะอ้างว่า เขาเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและสังคม คือ มีความเสมอภาคในหมู่ราษฎร แต่หาได้เป็นประชาธิปไตยทางการเมืองและวัฒนธรรมไม่ ส่วนฟาสซิสต์นั้นไม่เป็นประชาธิปไตยทั้งการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม เราจึงไม่ควรรับเผด็จการทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย

ความชอบธรรม หรือที่มีผู้เรียกว่าความยุติธรรมนั้น หมายถึงว่า ภายในสังคมนั้นมนุษย์ทุกคนเสมอกันในกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นลูกเศรษฐี ชุนนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ประการใด ถ้าทำผิดกฎหมายต้องได้รับโทษเช่นกระยาจกคนยากไร้ หรือถ้าทำดีก็มีรางวัลตอบแทนเสมอกัน ไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง

ในสังคมที่มีความยุติธรรมนั้น เรื่องความสงบเรียบร้อยเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง ทหาร ตำรวจ อัยการ ตุลาการ ต้องมีสมรรถภาพและทำงานด้วยความเอาใจใส่และเที่ยงธรรม ไม่มีการยัดเยียดความผิดให้แก่ราษฎร ไม่มีการจับยัดถังแดงและเผา ไม่มีการยิงทิ้ง ไม่มีการกล่าวหาใครๆ ว่าเป็นอะไรโดยปราศจากหลักฐานอันจริงจัง เช่น กล่าวหาว่าใครเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ทหารต้องป้องกันประเทศอย่างซื่อสัตย์ สุจริตไม่ใช่สร้างความสะดวกแก่คนชาติ โดยพยายามใช้เงินภาษีอากรมาปราบราษฎรผู้เสียภาษีอากร ตำรวจต้องทำหน้าที่โดยปราศจากความหวาดเกรงต่ออิทธิพลทั้งหลายและไม่ล่าเอียง ใครพกถูกระเบิดโดยผิดกฎหมายต้องจับกุมไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม

อะไร ใครคิดปฏิวัติโดยใช้กำลังเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาญาฐานเป็นกบฏ ก็ต้องจับกุม เพราะทหารและตำรวจเป็นที่พึ่งของราษฎร ไม่ใช่เป็นนายของราษฎร ผู้ถูกกล่าวหาย่อมไม่มีความผิดจนกว่าจะหาหลักฐานได้ว่าผิดจริง ใครแจกใบปลิว ชักจูงให้ใช้อาวุธหรือกล่าวหาคนอื่นว่าใช้อาวุธ ควรจะจับเพื่อจะได้ติดต่อแห่งใบปลิวนั้น อัยการและตุลาการต้องทรงไว้ซึ่งเกียรติ อยู่เหนืออิทธิพลของเงิน ของการชู้เชียว และของอำนาจ

ในสังคมที่มีความชอบธรรมนั้น ใครทำดีจะได้ดี ใครทำชั่วจะได้ชั่ว นรกหรือสวรรค์อยู่ในชาตินี้เอง ไม่ต้องไปรอในชาติหน้า ผู้ที่ปลอมตัวว่าเป็นคนดีย่อมจะอยู่ในฐานคนดีอยู่ไม่นาน จะมีผู้ค้นพบในไม่ช้า

สังคมที่มีสมรรถภาพ เสรีภาพ และความชอบธรรม แต่ปราศจาก ความเมตตากรุณา ย่อมเป็นสังคมที่ไม่สมบูรณ์ เพราะบุคคลในสังคมนั้นก็ยังแตกต่างกันไปโดยกำเนิด โดยกรรมพันธุ์ และโดยสิ่งแวดล้อม คนเราบางคนเกิดมางอแงเปลี้ยเสี่ยขา ตาบอด หูหนวก หรือ พิการอย่างอื่น ไม่ใช่ความผิดของเขา คนที่เกิดมาดีต้องช่วยเหลือเขา จะนึกผิดๆ ว่า เพราะ “ชาติก่อน” เขาทำมาไม่ดีจึงได้รับความทุกข์ในชาตินี้หาควรไม่ ความฉลาดหรือความโง่บางทีก็เป็นเรื่องของกรรมพันธุ์ซึ่งไม่แน่นอน คือ พ่อฉลาด ลูกโง่ก็ได้ หรือกลับกัน เลือกไม่ได้ เด็กที่มีของเล่นย่อมได้เปรียบเด็กจนที่ไม่มีของเล่น เด็กที่เกิดมาในชนบทแร้นแค้น โรงเรียนไม่ดี ครูไม่ดี อุปกรณ์การเรียนไม่ดี ย่อมจะแข่งขันกับเด็กในเมืองที่มีโชควาสนาดีกว่ามิได้ เพราะฉะนั้นจะถือลัทธิสมรรถภาพและเสรีว่าใครมีอายุยาวสาวได้สาวเอาหาชอบไม่คนที่มิวาสนาดีกว่าจึงควรเกื้อกูล ควรทำประโยชน์ และควรเฉลี่ยสุขให้แก่คนที่ไม่มีวาสนา

ที่กล่าวมานี้เป็นที่เรื่องที่ฝรั่งเขาเรียกว่า “ความยุติธรรมในสังคม” มีความหมายกว้างกว่าการกระจายทรัพย์สิน เพราะความสุขไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพย์สินอย่างเดียว ในระบบสังคมที่ผู้หญิงแพ้เปรียบผู้ชาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมก็ต้องแก้ไขระบบ เครื่องมือหากินถ้าใครไม่มีก็ต้องหยิบยื่นให้ การศึกษา

การอนามัย และอาชีพเป็นเรื่องที่จะต้องให้แก่มนุษย์ทุกคน ความยากจนทำให้มนุษย์เสื่อมค่าของความเป็นมนุษย์ เรามีหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งนั้น

ตรงกันข้ามกับความเมตตากรุณา คือ การพิฆาตชนฆ่าซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นชายพิฆาตขวา หรือขวาพิฆาตซ้าย ย่อมเลวด้วยกันทั้งนั้น ในสภาพปัจจุบันในเมืองไทย ข้อที่น่าสังเกตรวมคือ ฝ่ายที่เราเรียกกันว่าซ้าย คือ นิสิตนักศึกษา กรรมกร ชาวไร่ชาวนานั้น ไม่มีอาวุธ จะมีก็บางคนมีปืนไว้ป้องกันตัว แต่กระนั้น ก็ยังมีบางโอกาสที่พวกฝ่ายนี้ขู่เชิญว่าจะเผาตีหรือทำลายทรัพย์สิน นี่ก็เป็นการกระทำอันมิชอบ แต่ฝ่ายที่เราเรียกว่าขวา คือ กระจังแดง นวพล และกลุ่มอื่นๆ อีกมากมายนั้น มักใช้อาวุธเป็นเครื่องขู่ขู่ฝ่ายตรงกันข้าม นั่นก็เป็นการกระทำอันมิชอบ และผิดกฎหมายอย่างชัดแจ้ง ถ้าใช้ความเมตตากรุณาเป็นหลัก ถึงจะแตกแยกกันอย่างไรก็จะเจรจาตกลงกันได้ด้วยสันติวิธี อาวุธไม่เคยแก้ปัญหาอะไรได้ในโลกนี้ มีแต่จะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นใหม่ๆ อยู่เสมอ แต่ความเมตตาเป็นสิ่งที่คำจุนโลก อหิงสาและสันติทำให้สังคมมีความสุขได้

การใช้อาวุธประกอบกับความเท็จเป็นเครื่องมือ นั้น แทนที่จะช่วยแก้ปัญหา กลับจะเป็นการเสริมสร้างพลังให้ศัตรูอย่างมาก เช่น คนที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์แล้วเราเรียกเขาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และขู่เชิญว่าจะสังหารเขาด้วยอาวุธเพราะเป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ที่ถูกขู่เชิญเกิดความหวาดกลัวหนีเข้าป่าไป ในป่าก็ต้องรับความช่วยเหลือทางอาหารและอื่นๆ จากคอมมิวนิสต์ ในไม่ช้าก็ต้องเป็นพวกของคอมมิวนิสต์ไป เป็นการเพิ่มกำลังให้คอมมิวนิสต์ เราต้องการหรือไม่ กอ.รมน. คิดให้ดี ตัวอย่างในลาวและเขมรและญวนก็มีอยู่เป็นอันมาก ถ้ารักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์จริง ก็ต้องคิดให้ดี ให้รอบคอบ....”

การเมืองและเศรษฐกิจเพื่อสังคม

“...ในปัจจุบันนี้เราพูดกันอยู่ว่า แม้จะมีการเลือกตั้งในวันที่ ๔ เมษายนนี้ เรา

จะมีรัฐบาลที่มั่นคงมิได้ เพราะพรรคการเมืองมีมากมายและรัฐบาลที่จะตั้งขึ้นมาก็ต้องเป็นรัฐบาลผสมหลายๆ พรรค ยิ่งผสมพรรคเล็กพรรคน้อยยิ่งจะขาดเสถียรภาพ ส.ส. ที่เลือกขึ้นมาก็คงไม่ขายต้องจ่ายเงินซื้อเสียงมามาก แล้วเมื่อเข้าสภาฯ ก็คงขายตัวในไม่ช้าสภาฯ ก็คงถูกยุบอีก และที่พูดกันมามากก็คือ จะมีการเลือกตั้งจริงหรือในวันที่ ๔ เมษายน เพราะมีผู้คิดจะทำปฏิวัติอยู่

เรื่องนี้ผมรู้สึกหนักใจมาก เพราะประชาธิปไตยของเราเพิ่งมีรากเล็กๆ ได้ไม่ถึง ๓ ปี ความปั่นป่วนทั้งหลายจะว่าเนื่องมาจากสภานิติบัญญัติที่ผมเองเป็นสมาชิกก็เถียงไม่ถนัด

ผมคิดว่าในระยะนี้ ใครจะเป็นรัฐบาล จะเป็นฝ่ายซ้ายฝ่ายขวาไม่สำคัญ สำคัญอยู่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือจะคิดล้างประชาธิปไตย นักการเมืองทั้งหลายที่เลื่อมใสในระบบประชาธิปไตยควรจะหาวิธีให้โอกาสประชาธิปไตยหยั่งรากแก้วลงให้ลึกให้มั่นคง แล้วจึงคิดเรื่องจะเป็นขวาหรือจะเป็นซ้าย จึงจะชอบ ควรจะละซึ่งกฎวิธียามะหันหน้าเข้าหากันเป็นปีกเป็นแผ่นป้องกันลัทธิเผด็จการทั้งซ้ายและขวาให้ได้

วิธีหนึ่งที่จะให้รัฐบาลมีเสถียรภาพในสภาวารณปัจจุบันนี้ เห็นจะเป็นวิธีที่ให้พรรคที่ได้รับเลือกเข้าไปในสภาผู้แทนมากที่สุดสามหรือสี่พรรครวมกันเป็น **รัฐบาลแห่งชาติ** โดยมีเสียงในสภาเกินกว่าครึ่งมากพอสมควร ถ้าสี่พรรคไม่พอก็ห้าพรรค พรรคใดมีสมาชิกมากที่สุดให้หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี พรรคที่สมาชิกมากที่สุดสองให้หัวหน้าพรรคเป็นประธานสภา แล้วแบ่งหน้าที่ตำแหน่งรัฐมนตรีตามส่วนของจำนวนสมาชิกพรรค ไม่เลือกว่าพรรคใดเป็นขวาหรือซ้าย นโยบายร่วมของรัฐบาลผสมมีสามข้อ คือ (๑) เอกราชของประเทศ (๒) ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (๓) การขจัดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน เรื่องอื่นไม่เป็นเรื่องสำคัญ และหลักสามประการนี้ก็เป็นที่รับรองในนโยบายของพรรคทั้งหลายอยู่ การที่ให้พรรคใหญ่ๆ เป็นรัฐบาลก็ถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตย และส.ส. ทั้งหลายก็จะหาวิธีขายตัวได้ยากขึ้น รัฐบาลก็จะมีเสถียรภาพพอสมควร ส่วนกลุ่มผลประโยชน์นอกสภาฯ เช่น กรรมกร นายจ้าง นิสิตนักศึกษา นวพล เหล่านี้ก็ยัง

ดำเนินการอยู่ แต่ต้องเป็นไปโดยสันติปราศจากอาวุธ เรื่องโต้แย้งกันทั้งหลายให้
สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ตัดสิน เมื่อตัดสินไปอย่างไรแล้วยอมรับมติของสภาฯ ถ้า
ไม่พอใจก็ยกขึ้นว่ากันใหม่ในการประชุมสภาสัปดาห์ต่อไป อย่างนี้พรรคการเมือง
ทั้งหลายจะยอมตกลงด้วยไหม จะยอมเสียสละใหม่เพื่อความมั่นคง ผลประโยชน์
ของชาติและของประชาชนไทย

ผมได้เขียนไว้ตอนต้นว่า ผมเสียตายที่รู้สึกว่าได้บกพร่องไปในการ
พิจารณาเรื่องเศรษฐกิจของประเทศ คือ ดูแต่ความเจริญเติบโตของ
ส่วนรวมเป็นใหญ่ ไม่ได้เฉลียวถึงความยุติธรรมในสังคม ข้อนี้จึงพยายามแก้
ด้วยวิธีพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง ในระหว่างที่การลงทุนอุตสาหกรรมยังชงชงอยู่ทุกวันนี้
ก็เป็นโอกาสแล้วที่รัฐบาลจะหาวิธีลงทุนทางเกษตรและทางสังคมสงเคราะห์ในชนบท
ให้มากขึ้น โดยไม่ต้องเกรงเงินจะเฟ้อ ปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันนี้ ได้แก่ การหา
อาชีพให้แก่ราษฎรที่ไม่มียานทำ กล่าวโดยย่อ ถ้าเราทำสิ่งเหล่านี้ก็จะช่วยให้คนมี
งานทำมากขึ้นในชนบท โจรผู้ร้ายก็จะลดน้อยลง คือ

(๑) ปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจัง

(๒) จัดรูปที่ดิน

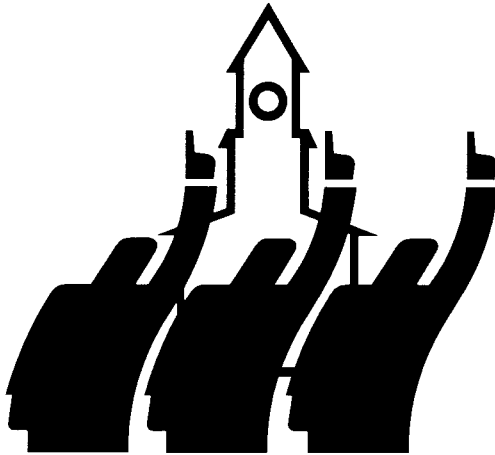
(๓) สนับสนุนราษฎรให้ปลูกพืชหลายฤดูด้วยการหน้ำมา
ให้และจัดงานตลาด

(๔) จัดทำอุตสาหกรรมที่คาบเกี่ยวกับการเกษตรทั้งทาง
เครื่องมือการเกษตร และเอาผลผลิตทางเกษตรไป
เป็นวัตถุดิบ

(๕) ทำงานสังคมสงเคราะห์หนักมือขึ้นในชนบททั้งทาง
อุปโภคบริโภค บริการ อนามัย การศึกษา วางแผน
ครอบครัว เป็นต้น

(๖) ฝึกและอบรมคนให้ทำงานประเภทต่างๆ ข้างต้น

อาจารย์บางท่านบอกว่า ถ้าเรามัวแต่เอาใจใส่เรื่องความยุติธรรมทางสังคม จะทำให้ประเทศในส่วนรวมเจริญช้าลง ฉะนั้นจึงควรพัฒนาเศรษฐกิจเสียก่อน ถึงคนมีจะมีมากขึ้นคนจนจะจนลงก็ตาม ในไม่ช้าความเจริญก็จะลงมาถึงคนจนเอง เราได้ใช้วิธีนี้มา ๒๐-๓๐ ปีแล้วปรากฏว่าไม่ได้ผล อาจารย์บางท่านอ้างว่า ความยุติธรรมในสังคมนั้นไม่ขัดกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ถ้าเรามุ่งช่วยคนจน ปล่อยให้คนมั่งมีเขาช่วยตนเอง ประเทศทั้งประเทศก็จะเจริญ บางประเทศได้เคยใช้วิธีนี้มาแล้ว แต่ประสบความล้มเหลว ผมเองเชื่ออย่างตำราหลังนี้ แต่เห็นว่าต้องใช้วิธีการให้ถูก วิธีการที่ถูกนั้น คือ วิธีหกประการที่ได้กล่าวมาข้างต้น....”

หลักศีลธรรมประจำตัว

ทางไปสู่ธรรมคติ และหลักความเจริญแห่งสังคม

(คัดจากปาฐกถาอนุสรณ์ ชินแคลร์ ทอมป์สัน โดย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์
ในหัวข้อ “ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนาชาติ” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒)

หลักศีลธรรมประจำตัว

“...หลักธรรมใหญ่ในชีวิตที่พอจะยึดถือได้นั้น ผมได้มาจากคริสต์ซึ่งลำดับไว้
ดีถูกใจผม เพราะจำง่ายและได้ความ กล่าวคือ ความจริง ความงาม และ ความดี
แท้จริงทางศาสนาพุทธก็มีปรัชญาไปในทำนองเดียวกัน แต่มีได้ลำดับไว้ในดาราให้
ครบถ้วนในที่เดียวกันอย่างนี้ การลำดับโดยสมบูรณ์อย่างสั้นๆ นี้ ทำให้ยึดถือ
ประจำใจได้ง่าย ทำนองเดียวกับที่ทางพุทธสอนให้ทอคุณพระพุทธรูป พระธรรม
พระสงฆ์ ซึ่งถือประจำใจได้ง่าย แต่ไม่ได้บังระบุตรงถึงหลักคุณธรรมที่เข้าใจชัด

ความจริง ความงาม และความดี ทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นคุณธรรมสำคัญ
ในการพัฒนาทั้งบุคคลแต่ละคนและชาติหมู่คณะ ให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองไปโดยสมบูรณ์
ดังนี้

ความจริง หรือที่ทางพุทธเรียกว่าสังขะนั้น เป็นธรรมที่คนเราควรใฝ่หาทั้ง
ทางโลกและทางธรรม ทั้งทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่
เห็นได้ง่ายคือ ความก้าวหน้าทางวัตถุ การอยู่ดีกินดี ซึ่งอาศัยวิทยาศาสตร์ช่วยอยู่
มิใช่น้อย และวิทยาศาสตร์จะเจริญก้าวหน้าขึ้นได้ ก็โดยมนุษย์เราสามารถค้นพบ
ความจริงจากโลกวิทยาศาสตร์ แล้วนำมาใช้ได้เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ ความ
จริงทางวิทยาศาสตร์อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ จำเป็นจะต้องได้สังขะทาง
สังคมศาสตร์ช่วยด้วย จึงจะแพร่ประโยชน์ทางวัตถุนั้นให้เป็นไปตามต้องการในหมู่
ชนที่รวมกันเป็นสังคม ฉะนั้นสังขะจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชาติอย่างหนึ่ง

ความงาม เป็นคุณธรรมที่จิตใจของมนุษย์เรียกร้อง เพราะมนุษย์เราแตกต่างกับสัตว์เดรัจฉานก็ตรงที่เราไม่ได้อยู่ด้วยวัตถุอย่างเดียว เราต้องมีความพึงพอใจลึกซึ่งเข้าไปในจิตใจด้วยภาพศิลปะที่งดงาม คนที่มีหน้าตารูปร่างแซมซ้อยภูมิประเทศที่ตรึงใจ ดอกไม้สีสวยมีกลิ่นหอม คำพูดที่จับใจ ดนตรีไพเราะ จินตกรรมวิจิตรกรรมและความเสียสละของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้อยู่ในประเภทความงามทั้งนั้น รวมทั้งอาหารที่อร่อย สิ่งที่ต้องใจเมื่อสัมผัส และนักกีฬาที่สามารถกระทำสิ่งที่เกินปกติวิสัยของมนุษย์ สิ่งที่มีความงามเหล่านี้ทำความเจริญให้แกใจ นับเป็นปัจจัยสำคัญของความจำเริญของมนุษย์ ขาดเสียมิได้

ความดี นั้นเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงและกำกับโลก ถ้าโลกเรามีแต่ความชั่วเป็นเกณฑ์ มนุษย์จะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แทนที่จะช่วยกันบำรุงหมู่คณะให้เจริญในด้านความดีนี้ทั้งศาสนาพุทธและคริสต์ย้าหนักย้าหนา ชั้นแรกก็คือให้รู้จักแยกแยะว่าอะไรดีอะไรชั่ว คือทางพุทธเรียกว่าหิริโอตตปปะ ทางคริสต์เรียกว่ามโนธรรมหรือ Conscience ต่อมาก็มีสติที่ห้ามมิให้ทำการบางอย่างเพราะเป็นภัยแก่มนุษย์ และมีคำสั่งสอนให้มีธรรมะ คือการกระทำเป็นหน้าที่ต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อหมู่คณะ สังคมประเทศชาติ ความดีก็เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทั้งคนและชาติ

สรุปความว่าหลักธรรมเรื่อง ความจริง ความงาม และความดี ซึ่งเป็นหลักอันประเสริฐ ทั้งในด้านคริสต์และด้านพุทธนั้น ใช้ได้เป็นปัจจัยชั้นมูลฐานแห่งการพัฒนาชาติ

ทางไปสู่ธรรมคติ

เมื่อกำหนดแน่แกใจแล้วว่า ความจริง ความงาม และความดี เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาแล้ว จะมีหนทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวอย่างไรบ้าง

เรื่องนี้ผมหาสูตรจากคำสั่งสอนทางคริสต์ได้ยาก อาจจะเป็นเพราะไม่รู้แจ้งจริงก็เป็นได้ แต่เมื่อจะหวังพึ่งจากมรรค ๘ ของอริยสัจ ๔ ตามพุทธคติก็ไม่จู่ใจ

เพราะมีแต่เรื่องให้คิดชอบทำชอบ โดยไม่บอกว่า ชอบอย่างไร ที่สุดไปพอใจเอา จากคำเทศนาทางพุทธ ซึ่งแสดงถึง **จุดพละ** คือ **กำลัง ๔ ประการ** ซึ่งพอจะนำมาใช้เป็นสูตรประจำใจสำหรับการพัฒนาตนเองและพัฒนาชาติได้

กำลัง ๔ ประการ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการปฏิบัตินั้น ทางพุทธ แสดงไว้ดังนี้

๑. ปัญญาพละ	กำลังคือปัญญา
๒. วิริยพละ	กำลังคือความพากเพียร
๓. อดวิชัยพละ	กำลังคือการทำสิ่งที่ไม่เป็นโทษ
๔. สังคหนพละ	กำลังคือการศึกษาสงเคราะห์

ผมชอบใบสูตรนี้ เพราะเห็นว่าครบถ้วนบริบูรณ์อยู่ การที่จะพึงรู้ว่าอะไรเป็นวิชาหรืออวิชา อะไรเป็นความงามนั้น ต้องอาศัยปัญญาเป็นเบื้องต้น และต้องอาศัยปัญญาอีก เพื่อหาช่องทางไปสู่จุดหมายอันประเสริฐ แต่ปัญญาอย่างเดียวไม่พอ ถ้ารู้จริงแต่เกียจคร้านเสีย หรือเพิกเฉยเสีย ก็หาประโยชน์อันใดมิได้ ฉะนั้นจึงต้องใช้กำลังที่ ๒ คือ ความพากเพียร แต่มีเพียรและมีปัญญา ก็เหมือนรถมีเครื่องยนต์ มีผู้ขับที่ชำนาญไม่พอ ต้องมีห้ามล้อและหางเสือ คือ สติ คอยเหนี่ยวรั้งไว้ไม่ให้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นโทษและมีภัย นอกจากนั้นยังต้องคิดถึงผู้อื่น ต้องมีเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง ทำการสงเคราะห์เกื้อกูลผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ได้ถึงสุข จึงจะเป็นความงามและความดีจริง

การที่นำเอาขณมของคริสต์มาผสมกับน้ำยาของพุทธนี้ ผมไม่ได้หมายความว่า จะชักชวนให้ท่านผู้ฟังกระทำตาม เพียงแต่ใครจะเรียกว่า หลักธรรมของพุทธและคริสต์นั้นไม่ขัดกัน กลมกลืนกันได้ง่าย และหากเราเจริญวิภาสนาได้รับทิพยรสของทั้ง ๒ ศาสนา เราก็จะมีกุศลบุญเพิ่มขึ้น เพราะมีให้เลือกได้ง่าย คัดเอาแต่ที่ถูกต้องและประทับใจ เป็นสูตรจำได้ง่าย มาใช้ติดตัว เป็นสิ่งวิเศษประจำตัวได้สะดวกตายยิ่งขึ้น

หลักความเจริญแห่งสังคม

ถึงแม้ว่าเราแต่ละคนจะได้รับธรรมทางพุทธ หรือทางคริสต์ หรือทั้ง ๒ ทางมาใส่ใจ ทำให้มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปโดยดีก็ตาม และถึงแม้ว่าหลักธรรมศาสนาทั้งสองจะมีลักษณะเป็นอมตะและอกาลิก คือใช้ได้ตลอดไป ไม่มีวันตาย และใช้ได้ทุกกาลเทศะก็ตาม สำหรับผมเองรู้สึกไว้ในสังคมปัจจุบันยอมมีลักษณะพิเศษประจำสมัย และหลักธรรมจากศาสนาโดยทั่วไปนั้น แม้จะใช้ได้แก่ลักษณะพิเศษนี้ แต่ก็อาจมีความหมายกว้างขวางเกินที่มนุษย์ธรรมดาจะเข้าใจได้แน่ชัดประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเห็นว่า ถ้าเราเอาหลักธรรมอมตะทั้ง ๒ ศาสนานี้มาเป็นรากฐานและปลูกฝังหลักขึ้นบนฐานอันมั่นคงนั้นเสียเอง คงจะเหมาะสมและยึดเป็นคติประจำใจได้ง่ายกว่า ด้วยเหตุนี้ผมจึงพยายามศึกษาพยายามวางหลักซึ่งเป็นของตนเอง แต่มีพุทธธรรมและคริสต์ธรรมรองรับอยู่เป็นฐานสำหรับการศึกษาและพัฒนาสังคมในกาลปัจจุบันให้เจริญขึ้น แล้วนำหลักนั้นมาเสนอต่อนักเรียนในรุ่นปัจจุบัน รู้สึกว่าจะสะดวกและได้ผลดีกว่าที่จะเสนอคติธรรมตามแบบศาสนาโดยไม่ดัดแปลง อย่างน้อยก็เป็นภาษาและถ้อยคำที่คนนอกวัดจะเข้าใจได้โดยง่าย

ฉะนั้นเมื่อเราถามตัวเราเองว่า **สังคมปัจจุบันนี้อาศัยคุณธรรมอะไรบ้าง จึงจะเจริญพัฒนาได้** คำตอบของผมก็จะเป็นดังนี้คือ

๑. หลักสมรรถภาพ
๒. หลักเสรีภาพ
๓. หลักยุติธรรม
๔. หลักเมตตากรุณา

ซึ่งผมจะขอบรรยายขยายความในปาฐกถาชั่วโมงที่ ๒ ต่อไป ในที่นี้จะขออธิบายแต่เพียงว่าสมรรถภาพนั้น เป็นคุณธรรมที่ใกล้เคียงกับหลักความจริง และต้องใช้ปัญญาพลังและวิริยะพลังเป็นเครื่องมือ เสรีภาพและยุติธรรมเกี่ยวข้องกับ

จิตใจของมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีทำนองเดียวกับความงาม คือก่อให้เกิดความงามขึ้นในสังคมมนุษย์ ต้องใช้ฉันทะพลังเป็นกำลังนำไปสู่ ส่วนเมตตากฎมนั้นตรงกับความดี และอาศัยสังคหพลังเป็นสื่อ

ท่านนักธรรมทั้งทางพุทธและทางคริสต์อาจจะติเตียนผมได้ว่า ผมผสมผสานเอาแพะชนแกะปนกันยุ่ง แต่ผมเชื่ออยู่แก่ใจของตนว่า อย่างน้อยก็เป็นเรื่องที่เราแต่ละคนเข้าใจได้ง่าย เหมือนอาหารที่เราปรุงขึ้นเองให้ถูกปากของเรา...”

ศิลปะอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ปวย

(จากคำบรรยาย เรื่อง “ ท่านผู้ว่าการปวย : ปุชนิยบุคคลที่ควรบูชา ” โดย โปบุลย์ วัฒนศิริธรรม ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๘ ได้กล่าวถึงปณิธาน ความคิด หรือหลักธรรมที่อยู่ในใจอาจารย์ปวย ในฐานะที่ได้เคยเป็นลูกน้อง ลูกศิษย์ และผู้เคารพนับถืออาจารย์ปวยมาเป็นเวลานาน และเห็นว่า การกล่าวถึงอาจารย์ปวยที่จะให้ได้ประโยชน์สูงสุดควรที่จะพยายาม เข้าใจแนวคิด หลักการ หรือหลักธรรม ที่อาจารย์ปวยยึดถือปฏิบัติ ให้ชัดเจน)

“.....เนื่องจากอาจารย์ปวยคิดเรื่องคน เห็นคุณค่าของคน แต่มองคุณค่าของคนในฐานะเป็นองค์ประกอบของสังคม ดังที่ได้กล่าวแล้ว ฉะนั้น อาจารย์จึงใฝ่หาธรรมะตัวนี้และไปพบธรรมะข้อนี้ในคริสตศาสนา ซึ่งพูดถึงความสำคัญและคุณค่าของ (๑) ความจริง (๒) ความงาม (๓) ความดี แต่อาจารย์ปวยมาขยายความเอาเองว่า ความจริง หมายถึงอะไรก็ตามที่เป็นสิ่งที่เป็นจริงไม่ว่าจะทางโลกหรือทางธรรมไม่ว่าจะทางวัตถุหรือทางจิตใจ ถ้าเป็นความจริงและเป็นสิ่งที่มีค่า ซึ่งตีความไปถึงเรื่องการค้นพบความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์และทางสังคมศาสตร์ ทางวัตถุธรรม และจริยธรรม ความงาม เป็นธรรมชาติของคนที่ชอบจะเห็นความงาม ความงามไม่ใช่ความสวย แต่ลึกซึ้งกว่าความสวย ไม่ว่าจะมีความงามที่เห็นด้วยตา ความงามที่สัมผัสด้วยมือ ความงามที่ได้ยินด้วยหู หรือว่าความงามที่สัมผัสด้วยใจ ศิลปะก็เป็นความงาม วัฒนธรรมก็เป็นความงาม ความซื่อสัตย์สุจริตก็เป็นความงาม ในความหมายของอาจารย์ปวย ความงามมีความหมายกว้าง เป็นสิ่งจริงใจใจ คำว่าความงาม ทำให้เรารู้สึกจิตใจเบิกบาน ชุ่มชื่น ส่วน ความดี นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีคุณค่าและอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข รวมถึงความดีต่อตนเอง ต่อคนอื่น ต่อส่วนรวม นี่คือหลักธรรม ๓ ข้อที่อาจารย์ปวยค้นพบในศาสนาคริสต์ ซึ่งท่านเห็นว่าดี เข้าใจง่าย สึกซึ่งจับใจ และอาจารย์ปวยก็ถือเป็นหลักที่จะปฏิบัติด้วย

อาจารย์ป่วยยังได้คิดต่อไปอีกว่า เราจะทำอย่างไร ให้ความจริง ความงาม และความดี เกิดขึ้นมากๆ และส่งเสริมกันได้มากๆ ก็ไปค้นหาอีก มาค้นหาในศาสนา พุทธพบหลักธรรมหลายข้อ แม้อาจารย์ป่วยไม่เช่นนั้นปฏิบัติธรรมเหมือนอย่างที่เราบางคนเข้าใจที่จะไปนั่งสมาธิวิปัสสนา แต่อาจารย์ป่วยเป็นคนมีธรรมชาติใจ แขนงจะโดยธรรมชาติ เรียกว่าธรรมชาติแบบธรรมชาติ หรือถ้าจะมีสมาธิวิปัสสนา เขาเรียกว่าสมาธิวิปัสสนาแบบธรรมชาติ

อาจารย์ป่วยได้ศึกษาความรู้เรื่องธรรมชาติมาก สามารถที่จะอ้างถึงธรรมชาติข้อต่างๆ ได้ แต่ที่ท่านอ่านแล้วเข้าใจและชอบมาก คือ พละ ๔ พละแปลว่า กำลังหรือพลัง ซึ่งทำให้สามารถเกิด ความจริง ความงาม และความดี ได้ พละ ๔ มี ๔ องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ ๑ เรียกว่า ปัญญาพละ คือพลังหรือกำลังที่เกิดจากปัญญา จากความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความรู้คืออำนาจ ฉะนั้น ความสามารถในการคิด ในการทำ ทำให้เกิดพลัง ปัญญาทำให้เกิดพลัง

องค์ประกอบที่ ๒ คือ วิริยะพละ พลังที่เกิดขึ้นเพราะความเพียร เพราะความอดสาหัส วิริยะ มานะ บากบั่น อดทน พยายาม ก็ทำให้เกิดพลังขึ้นมา เพราะแต่มีความสามารถแต่เกียจคร้านก็ยังไม่ใช้ไม่ได้ ต้องมีความขยัน อาจารย์ป่วยขยันมาก ทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำ ไม่เคยบ่น สมัยที่อยู่ธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ไปเป็นอาจารย์ เป็นคนบดีคณะเศรษฐศาสตร์ เข้าไปธรรมศาสตร์เย็นกลับมาธนาคารแห่งประเทศไทย ท่านทำงาน ๒ แห่ง ได้รับเงินเดือนที่เดียว ไม่ยอมรับ ๒ แห่ง

องค์ประกอบที่ ๓ คือ อดวิชชพละ แปลตามตัวว่า พลังจากการทำสิ่งไม่เป็นโทษ แปลกลับอีกที คือ ทำสิ่งที่บริสุทธิ์ ที่สุจริต ที่เป็นคุณ คนเราถ้าทำอะไรที่บริสุทธิ์จะมีกำลัง จะมีพลัง จะมีความมองอาจฝั่งผาย ตรงกันข้ามถ้าเราทำอะไรไม่ชอบมาพากล เราก็จะไม่ค่อยมีความมองอาจฝั่งผาย คอยระวังว่าใครจะพูดอะไร กระทบกระเทือนเรา จะรู้สึกเดือดร้อนทันที แต่ถ้าเราบริสุทธิ์ สะอาด เราจะรู้สึกว่ามีกำลังมาก คนจะเชื่อถือเรา สมัยที่อาจารย์ป่วยทำงานอยู่นั้น คนเก่งๆ ดีๆ มี

เหมือนกัน แต่อาจจะมีจำกัด อาจารย์ป่วยถูกเรียกร้องมาก ถ้ามีโครงการใหญ่ๆ สำคัญๆ ต้องใช้เงินมาก จะมีการแต่งตั้งอาจารย์ป่วยเป็นกรรมการหรือประธานกรรมการ เพื่อจะได้กันพวกที่ทำไม่ชอบมาพากล อาจารย์ป่วยเป็นคนสะอาดบริสุทธิ์ พอเข้าไปแล้วช่วยกันความสกปรกออกไปได้ มีพลังมากถึงเพียงนั้น

องค์ประกอบข้อสุดท้าย ก็คือ **สังคพละ** พลังที่เกิดจากการเป็นผู้ให้ ให้ความเกื้อกูล ให้ความสงเคราะห์ ให้ความเมตตากรุณา ทำให้มีพลังมาก

อาจารย์ป่วยไม่ได้มองเรื่องเพียงแคบๆ แคตัวบุคคล แต่มองไกลไปถึงสังคม ว่าถ้าพูดถึงธรรมะทั้ง ๒ ชุดนี้ คนทั่วไปก็จะนึกถึงเรื่องของส่วนบุคคลซึ่งไม่ผิด แต่บุคคลเป็นองค์ประกอบย่อยของสังคม *สิ่งที่อาจารย์ป่วยมุ่งหวังคือ สังคมดีขึ้น เจริญขึ้น มีสันติสุขมากขึ้น* ท่านจึงพยายามคิดว่า *จะต้องนึกธรรมะอะไรที่ทำให้สังคมดีขึ้น* อาจารย์ป่วยจึงบัญญัติออกมา เสมือนเป็น **ธรรมะแห่งความเจริญของสังคม ๔ ข้อ** ด้วยกัน

ข้อแรก คือ เรื่องของ **สมรรถภาพ** สังคมจะเจริญได้ต้องมีสมรรถภาพ ต้องมีฝีมือ ต้องมีความสามารถ ความสามารถมาจากปัญญา ความเพียร ความจริง ต้องค้นพบความจริง ต้องใช้ปัญญา ต้องใช้ความเพียร จึงจะมีความสามารถที่จะมาช่วยสังคมให้เจริญ

ข้อที่ ๒ คือ **เสรีภาพ** ในสังคมต้องมีความหลากหลาย ธรรมชาติคือ ความหลากหลาย ถ้าเหมือนกันหมดไม่ใช่ธรรมชาติ คนมีความแตกต่างกัน คนมีความคิดต่างๆ กัน ความชอบต่างๆ กัน และถ้าเราจะทำอะไรได้ดี เราต้องทำอย่างที่เราชอบหรือสนใจหรือถนัด ฉะนั้น โขคิดที่คนคิดไม่เหมือนกัน การคิดไม่เหมือนกันเป็นการสร้างประสิทธิภาพ การคิดไม่เหมือนกัน ชอบต่างๆ กัน จึงทำให้เกิดการเปรียบเทียบการแข่งขัน ในทางที่ดีงาม สังคมจึงสมบูรณ์

ข้อที่ ๓ คือ **ความยุติธรรม** หรือความถูกต้องชอบธรรม มิเช่นนั้นสังคมจะอยู่ด้วยกันลำบาก แม้กระทั่งความยุติธรรมในเชิงที่ว่าคนเราไม่ควรแตกต่างกันมากนัก ในสังคมมีคนรวยและคนจน มีอยู่บ้างถือเป็นธรรมดา แต่ไม่ควรแตกต่างกันมาก

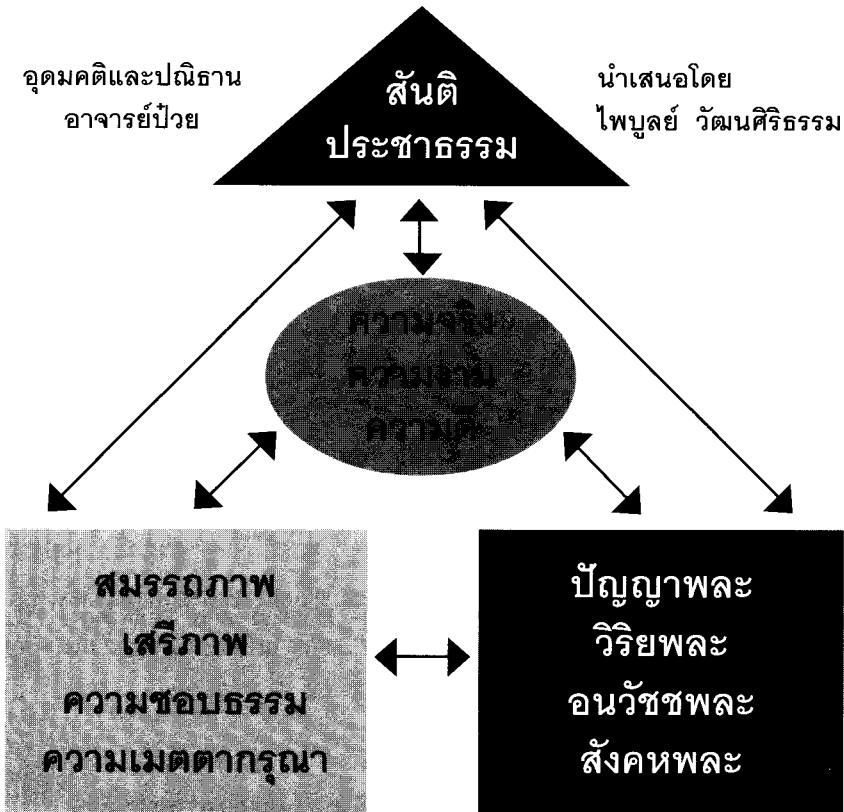
จนเกินไป ที่แน่ๆ คือ ไม่ควรมีการเบียดเบียน ไม่ควรมีการเอาเปรียบ ไม่ควรมีคน
ทุจริตที่ได้ประโยชน์ไปโดยมิชอบ หรือมีการใช้อำนาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม
เราต้องการความยุติธรรมและความชอบธรรม สังคมจึงจะอยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นปกติสุข

ข้อสุดท้าย คือ **ความเมตตากรุณา** สังคมจะอยู่ด้วยกันได้ ทั้งเจริญก้าวหน้า
และทั้งมีสันติสุข ต้องมีความเมตตากรุณา เหมือนกับเป็นเครื่องหล่อหลอมสังคม
ให้อยู่ด้วยกัน ให้เข้าด้วยกันอย่างสนิท มิฉะนั้นจะกลายเป็นต่างคนต่างอยู่ ใครเก่ง
ก็อยู่ส่วนเก่ง ไม่เก่งก็อยู่ส่วนไม่เก่ง ไม่มีความเอื้ออาทรต่อกัน แต่สังคมที่ตินั้นจะมี
ความเอื้ออาทรเป็นสิ่งจรรโลงสันติสุขให้เกิดขึ้น

ทั้งหมดนี้กล่าวได้ว่า เป็นหัวใจของความคิดอาจารย์ป๋วย เป็นแก่นความคิด
ของท่าน ซึ่งเชื่อว่าเป็นแรงผลักดันทั้งการคิด การพูด และการกระทำ นโยบายและ
วิธีการต่างๆ ที่อาจารย์ป๋วยปฏิบัติก็อยู่ในเรื่องเหล่านี้ทั้งสิ้น คือ อยู่ในเรื่องของความ
เชื่อในคุณค่าของความจริง ความงาม และความดี อยู่ในเรื่องของความพยายามจะ
ให้เกิดปัจจัยที่จะนำไปสู่การมีพลังกำลังที่เข้มแข็ง เพื่อจรรโลงให้สิ่งที่ดีเกิดขึ้นอันได้แก่
พลัง ๔ และอยู่ที่การพยายามให้เกิดองค์ประกอบที่สมบูรณ์ของสังคม ซึ่งได้แก่
องค์ประกอบที่จะสร้างความเจริญให้แก่สังคม ๔ ประการดังได้กล่าวมาแล้ว....”

ภาพสรุปอุดมคติและปณิธานของอาจารย์ป๋วย

ข้อเสนอเพื่อสืบสานปณิธานอาจารย์ปวย

มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งอาจารย์ปวย ได้ริเริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ และได้ดำเนินงานสนองแนวคิดของอาจารย์ปวยมาตลอด ได้เชิญกรรมการมูลนิธิฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับอาจารย์ปวยจำนวนหนึ่ง มาหารือระดมความคิดเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๒ และได้สรุปเป็นข้อเสนอเพื่อสืบสานปณิธานอาจารย์ปวย ดังนี้

ข้อเสนอจัดตั้ง “สถาบันปวยเพื่อการจัดการสังคม”

(THE PUEY INSTITUTE FOR SOCIETAL MANAGEMENT)

แนวคิดหลัก

- ★ เน้นการจัดการสังคมในองค์รวม (Holistic societal Management)
- ★ และการเป็น “สังคมเรียนรู้” (A “Learning Society”)

แนวทางการดำเนินงาน

- ★ วิจัยและผลักดันนโยบาย (Policy Research and Advocacy)
- ★ เผยแพร่และส่งเสริมขบวนการ (Dissemination and - Movement Promotion)
- ★ ฝึกอบรมและเอื้ออำนวยการเรียนรู้ (Training and Learning Facilitation)

สถานภาพองค์กร

- ★ เป็นองค์กรวิชาการอิสระ
- ★ เน้นกลไกการทำงานเป็นแบบเครือข่าย โดยคณะกรรมการจากองค์กรแนวร่วมหลายองค์กร เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่พัฒนาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน ฯลฯ

- ★ การก่อตั้งในระยะเริ่มต้น อาจจะต้องอิงกับองค์กรที่มีอยู่แล้ว เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ★ วิศวกรรมการองค์กร คือ เป็นสถาบันกลาง และเป็นเวทีกลาง ที่มีพลัง

หมายเหตุ

มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ ตั้งความหวังไว้ว่า จากข้อเสนอเบื้องต้นว่าด้วย “สถาบันปวຍเพื่อการจัดการสังคม” นี้ จะมีผู้สนใจนำไปคิดต่อ พัฒนาต่อ หรือคิดริเริ่มขึ้นใหม่ จนนำไปสู่การปฏิบัติจริงในรูปแบบและวิธีการอย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ซึ่งเป็นการสืบสานหรือประยุกต์อุดมคติและปณิธานของอาจารย์ปวຍให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยต่อไป

อนึ่ง มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ ยังได้ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการจัดสร้าง *ศาลาอนุสรณ์ “ปวຍ อังภากรณ์”* ที่วัดวังน้ำขาว กิ่งอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท (วัดที่อาจารย์ปวຍ ถูกจับมัดไว้สมัยปฏิบัติการเสรีไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง) และอยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนา “ศูนย์ฝึกอบรม” ของมูลนิธิฯ ที่อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ให้เป็น *“ศูนย์สัมมนาและการเรียนรู้ชุมชน ปวຍ อังภากรณ์”* เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่อาจารย์ปวຍ พร้อมกับเป็นการสืบสานปณิธานอาจารย์ปวຍอีกทางหนึ่ง

เกี่ยวกับพุฒิเรียบเรียง

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม

เกิด พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่ตำบลนาคู อำเภอดมัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับทุนธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๔ (รุ่นที่ ๑) ไปศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์ที่ประเทศอังกฤษ เริ่มทำงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๐ ในสมัยที่ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้ว่าการ ซึ่ง ดร. ป๋วยฯ คือ ผู้ริเริ่มให้มีทุนการศึกษาต่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี ๒๕๐๔ และริเริ่มก่อตั้ง “มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย” ในปี ๒๕๑๐

ปฏิบัติงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ๑๓ ปี ก่อนได้รับการยืมตัวไปเป็น กรรมการและผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี ๒๕๒๓ กลับมาเป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการที่ธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วจึงลาออกไปเป็นผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการทั่วไป ธนาคารไทยทุนจำกัด (มหาชน) ในปี ๒๕๒๖

ระหว่างปฏิบัติงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทย มีโอกาสได้ช่วยงานของ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในฐานะอาสาสมัคร ต่อมาเมื่ออยู่ธนาคารไทยทุนจำกัด ได้รับเชิญให้เป็นกรรมการและต่อมาได้รับการ แต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการบริหารของมูลนิธิฯ

ตัดสินใจเปลี่ยนเส้นทางชีวิต ในปี ๒๕๓๑ ลาออกจากธนาคารไทยทุนจำกัด มาเป็นผู้อำนวยการมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ โดยปฏิบัติงานเต็มเวลา และดูแลงานของมูลนิธิฯ มาตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยได้เปลี่ยนฐานะเป็นประธาน คณะกรรมการบริหารตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ นอกจากนั้น ก็เป็นกรรมการ “มูลนิธิอาจารย์ป๋วย” ตั้งแต่ก่อตั้งในปี ๒๕๒๘ จนถึงปัจจุบันด้วย

ทำงานพัฒนาชุมชนแออัดในเมือง ในฐานะกรรมการผู้จัดการ สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (การเคหะแห่งชาติ) ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๔๐

เป็นสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่มีนาคม ๒๕๓๙ และ เป็นผู้อำนวยการธนาคาร ออมสิน ตั้งแต่ธันวาคม ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน

มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

(Foundation for Thailand Rural Reconstruction Movement Under Royal Patronage)

ก่อตั้งเมื่อ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๐ เริ่มปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชัยนาท เมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๑๒ บุคคลสำคัญที่เป็นผู้นำคือ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร่วมกับบุคคลในวงราชการและธุรกิจเอกชนจำนวนหนึ่ง โดยมีความมุ่งมั่นที่จะรวบรวมและประสานกำลังกาย กำลังใจ ความคิด และทรัพยากร ของทั้งภาคเอกชน และภาคราชการ เพื่อการบูรณะและพัฒนาให้ชาวชนบทไทยมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เริ่มบุกเบิกงานในยุคแรก ด้วยการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ที่มีองค์ประกอบในการพัฒนา ๔ ประการ คือ พัฒนาอาชีพ พัฒนาการศึกษา พัฒนาสุขภาพ และพัฒนาการพึ่งตนเองแบบร่วมมือกัน นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำด้านการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อพัฒนาชนบทและสังคมอีกด้วย ซึ่งมูลนิธิฯ ยังคงยึดมั่นในหลักการดังกล่าวมาจนถึงทุกวันนี้

ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๒ วัตถุประสงค์ของมูลนิธิฯ ได้แก่ (๑) เพื่อช่วยขจัดความไม่รู้ ซึ่งเป็นต้นเหตุของความยากจนและบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของชาวชนบท (๒) เพื่อส่งเสริมให้ชาวชนบท รู้จักการรวมกลุ่มช่วยเหลือตนเองและเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการแก้ปัญหาด้านอาชีพ อนามัย และการศึกษาของชุมชน (๓) เพื่อช่วยให้ชุมชนในชนบท ได้สามารถปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น

มูลนิธิฯ มีวิธีการดำเนินการที่สำคัญ คือ (๑) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (๒) จัดหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเครือข่าย (๓) ประสานความช่วยเหลือจากองค์กรที่เข้มแข็งทั้งภาควิชาการ ภาคธุรกิจ และภาครัฐราชการ ลงสู่ชุมชน (๔) ทำการวิจัย

ประเมินผลการพัฒนาในท้องที่เป้าหมาย รวบรวมเป็นทฤษฎีเชิงปฏิบัติเพื่อนำเสนอ
ต่อสังคมและขยายลงสู่องค์กรอื่นๆ หรือชุมชนที่สนใจต่อไป

สำนักงานกรุงเทพตั้งอยู่ที่ ๒๐๕๔/๒๑ ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง
กทม.๑๐๓๒๐ โทร. ๓๑๙-๕๐๑๗, ๓๑๙-๕๐๑๙ โทรสาร ๓๑๙-๑๖๔๘ E-mail :
<trrm@bangkok.com>

สำนักงานชัชวาท อยู่ที่ ๖๔ ฝายน้ำล้น ต.บ้านกล้วย อ.เมือง
จ.ชัชวาท ๑๗๐๐๐ โทร (๐๕๖) ๕๑๑-๒๒๐ โทรสาร (๐๕๖) ๕๑๑-๒๒๑

มูลนิธิอาจารย์ป๋วย

ก่อตั้งเมื่อ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๘ โดยผู้ค้นเคย สนิทสนม ผู้เคารพนับถือ และบรรดาลูกศิษย์ที่ระลึกถึงคุณงามความดีของท่านอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้ปรารภร่วมกันว่าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นเป็นที่ระลึกถึงท่านอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ และก็ได้พร้อมใจกันมอบเงินสมทบเป็นทุนในการดำเนินการไว้จำนวนหนึ่ง ซึ่งผู้มอบต่างได้แสดงความเห็นร่วมกันว่าสิ่งที่ท่านอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ รักมากที่สุดคือการดำเนินงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาชนบท

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ ได้แก่

(๑) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ แก่ นิสิต นักศึกษาของสถาบันการศึกษาต่างๆ

(๒) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ และการพัฒนาชนบท

(๓) เพื่อร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

กิจกรรมหลักของมูลนิธิ ที่ผ่านมา คือ การให้ทุนการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ แก่นิสิตหรือนักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเป็นผู้ที่ขาดสันทัดการเงินทุนเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัวในการศึกษา และเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ตั้งใจเล่าเรียนและมีผลการเรียนที่ควรแก่การสนับสนุน ทุนการศึกษาที่ให้แต่ละครั้งเป็นทุนสำหรับ ๑ ปีการศึกษา ปัจจุบันกำหนดไว้ทุนละ ๑๒,๐๐๐ บาท โดยแบ่งจ่ายเป็น ๒ ภาคการศึกษา ภาคละ ๖,๐๐๐ บาท

ผู้สนใจทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับมูลนิธิ สามารถติดต่อได้ที่ ม.ร.ว. ทิปัดเทพ เทวกุล ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ ชั้น ๓๓ ถนนราชบุรีบูรณะ แขวงราชบุรีบูรณะ เขตราชบุรีบูรณะ กทม.๑๐๑๕๐ โทร. ๔๗๐-๒๖๕๔

“...ความจริง ความงาม และความดี ทั้ง ๓ ประการนี้
เป็นคุณธรรมสำคัญในการพัฒนาทั้งบุคคลแต่ละคนและ
ชาติหมู่คณะ ให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองไปโดยสมบูรณ์...”

“...สังคมที่พึงปรารถนานั้นจะต้องประกอบด้วย
คุณธรรม ๔ ประการ คือ มีสมรรถภาพ มีเสรีภาพ
มีความชอบธรรม และมีความเมตตากรุณา...”

“...ผมเสียดายที่รู้สึกว่าได้บกร่องไปในการพิจารณา
เรื่องเศรษฐกิจของประเทศ คือ ดูแต่ความเจริญเติบโต
ของส่วนรวมเป็นใหญ่ ไม่ได้เฉลียวถึงความยุติธรรมใน
สังคม...”

